

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 45.

Lýsingaprisur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 3. november 1945.

Bladdið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárid

19. árg.

**Alt, hvørt einasta orð, ið Th. Petersen
hefur skrivað ímóti krónuni, er ósatt,
óálitandi, leys tala.**

I.
Allir menn minnst, hvussu Th. Petersen og fólkaflokksins oddamenn í síni tíð gartaðu ímóti "Hilbertssoðlum", sum teir háðandi kallaðu seðlar okkara, fyri at undirstrikastríka, at seðlarnir ikki vóru garanteraðir av nationalbankanum við amtmannsins undirskrift.

"Hilbert var einki uttan ein hvør annar privatmaður. Tað var tann grova ósannind, at hann hevði nakra "stillingsfullmakt", sögdu teir.

"Hvar er henda stillingsfullmakt, vis mær hana!" rópti ein fólkaflokksmaður á tingi.

Nú er trætun um, annaðhvørt amtmáðurin sambært eina stillingsfullmakt hevði rætt til at skriva undir fyri nationalbanka og stat, nú er henda træta úti:

Alt, hvørt einasta orð, ið Th. Petersen, "Dagblaðið" og allir fólkaflokksþjóðsmenn hava talað og skrivað ímóti peningaskipanini ið javnaðarmenn vóru við til at gera, tá ið kríggjð brast á og vit vórðu hersettir — alt er ósannind, skeið, óálitandi leys tala.

Tíðin kom at visa, at vit hövdu rætt:

Hin danski nationalbanki og danski statur hefta fyri amtmannsins undirskrift, soleiðis sum vit skrivaðu og sögdu:

Nationalbankin er bundin til kann ikki sleppa frá tí, um hann fer til hagarstærri — at lata okkum fáa eina danska krónu fyri eina "Hilberts"-krónu, hóast hon ikki er meiri verd enn 85 dansk oyru.

Fyri allan pening, vit eiga, e. 70 milliónur, er nationalbankin skyldugur at gjalda eitt garantitilskot uppá 15 oyru fyri hvørja krónu.

Hetta vil økja keypkraftina hjá okkum við minst 8 milliónum, tá ið kursreguleringsfondurin er farin frá.

II.

"Hilberts-krónan" bleiv okkara deyð! rópti Thorstein Petersen villur einaferð.

"Hilberts-krónan" er okkara liv, sjálva stjórnargrundarlagið, røpar hana nú enn og villari.

Føroyingar! Kunnu tit hava álit á slíkari lovtungu?

Nei, tit hvørki kunna ella megu.

Er tað ikki lógligt at hugsa sær, at sami Thorstein Petersen, sum ræddi menn av húsi fyri at tveita sína "Hilberts-krónu" burtur í eitthvørt heldur enn at goyma hana, tí hon hevði einki virði — er tað ikki áfatligt, at hann nú reikar runt um Føroya land, í hvørja lílla sum stóra bygd, fyri at ræða fólk við, at felagsmynt við Danmark er okkara deyð, men, heldur hann fram, "Hilberts-krónan" er okkara liv og hjárging, okkara stjórnargrundarlag, er "sjálva stjórnarskipanin"!

Hvør kann hava álit á eini slíkari lovtungu?

Eingin kann! Eingin má!

III.

Hin sanna, hin einasta grundin fyri Thorstein Petersens pundsóði er, at hann hevur ovið seg í pundum til kurs 22,40, sum hann sambært

sin bóking ventaði at kunna selja aftur fyri tað dupulta. Men tað varð órvíst.

Hin danska krónan vil einki virði koma at hava aftaná kríggjð, prædikaði Th. Petersen tíðliga og seint.

Hann trúði tí, og tá ið hann visti, at forúsetningin fyri okkara fyrilsþeningaskipan var, at vit skuldu fara yvir aftur til felagsmynt við Danmark, keypti hann og goymdi hann øll tey pund, hann kundi fáa fatur á.

Hann roknaði við at gera kvettid uppá fólksins kostnað.

Og hann fekk pund, rúgvur av pundum, dungar av pundum, menn siga millum 5 og 6 hundrad túsund sterlingspund. Hvussu hevur hann ikki gniðgjáð sær í hendurnar, droymt stórar kapitalistdreymar. — Hugsið tykkum bara, at danska krónan varð so veik, at 44,80 skuldu til sterlingspundið!

Tað hevði verið vinningur, ið dugdi: 22,40 ferðirnar 550.000 = stívar 12 milliónur við eitt kvett, Tólv milliónur!!!

sum tó fólkið hevði fingið ov lítið!

Men nú gekk tað ikki sum prestur Petersen prædikaði, spekuleraði.

Hin danska krónan varð sterk, sterkari enn "Hilberts-krónan", 3 kr. og 6 oyru sterkari fyri hvørt pundið.

Tá ið Th. Petersen nú skal til at selja sína pundrúgvu uppá 5—600.000 pund, kann hann, soleiðis sum landið uð liggur ikki fáa meiri enn 19,34 fyri hvørt sterlingspundið.

Hann hevur ovið seg og má fyri at nýta hansara egnu orð um spekulantin, ið ikki hevur álit á krónuni, taka sviðan, taka tapið, um ikki okkurt verður gjørt, ið kann bjarga honum. Og hóast landið kemur at tapa 8 milliónur, og fólkið kemur at fáa dýrari vörur við tí, so svør hann uppá, at hann ikki skal taka fylgjar av síni spekulatin. Og hann reikar nú í hvørja smáttu við agitatorum at fáa Føroya fólk til at hjálpa sær at sturta tingið, so hann kann fáa ræðið.

Fólkið skal tí vita í dag, at tað sum Th. Petersen vil hava iðgjönnur er: at hann skal steppa undan fulgjnum av síni spekulatin.

Men tað kostar 8—10 milliónur í tiggju 3—400 tons modernar motortrolarar.

Tað kostar fólkinum dýrari vörur, dýrari skip.

Tað trykkir tey minni mentu, sjúk, ellisrentunjótar og einhvønn við smáum inntökum.

IV.

Verður Th. Petersen at sígra 6. november, verða vit stongd úti frá okkara frændum og grannum, Norð-býgnum.

Vinnur Th. Petersen 6. november, vil hann gjøgnumføra at treingja okkara valuðiki til Føroyar. Hann vil löggesta eina serliga føroyska krónu, sum vit bara kunna keypa fyri í Føroyum. Skulu vit út um Føroyar, megu vit hava tað rokisið at keypa valuta. Og tá ið vit litið og einki hava at selja til Norðanlandini, vilja vit koma at hava tilsvandandi

litla og onga danska, svenska og norska valuta. Utan hesa valuta kunnu vit einki keypa. Vit kunnu ikki fara til hesi lond at studera, tí, tað kostar at liva í einum fremmandum landi so væl sum her heima og nakað væl meiri, og hesar pengar, valuta, kunnu vit ikki fáa, sjálvt um vit hava dungar av krónum, kunna ikki fáa valuta utan við at selja til tað fremmanda landið.

Hann, ið stemmar uppá fólkaflokkin, skal tí vita, at hann harvið stemmar fyri at steingja okkum úti frá øllum andaligum so væl sum "materieillum" samtívi við Norðanlandini.

V.

Thorstein Petersen villleiðir við-víkingarið risikomomentinum.

Th. Petersen dregur fram á hvørtum fundi, hvussu tað var aftaná seinasta kríggj, tá ið stórusvvingingur, gróður og minkan var í teirri donsku krónuni. Einstakir reiðarar fóru av knóranum og aðrir vóru líka við.

Men sannleikin er, at tað var sterlingspunds-virði, sum reiggjaði reiggjaði upp og niður, "svingaði". Stundum var tað sterkt vert nógvar krónur, yvir 30, so varð tað veikt, vert fáar krónur, niður í 13.

Hetta orsakaði tap hjá teimum, sum á vári keyptu útgerð fyri sterk pund, t. v. s., teir máttu lata nógvar krónur fyri tey, men sum á heysti máttu selja fyri veik pund, t. v. s. fingi fáar krónur, færri krónur enn roknað við.

Men sjálvt um vit knýta okkara pening æviga fast til kurs 22,40 fyri sterlingspundið, ja, júst tá kunnu vit koma út fyri akkurát sama tap sum aftaná næstseinasta kríggj.

Vit kunnu koma út fyri tí á vári, at keypa útgerð, tá ið pundið er veikt yvirfyri útlendskari valuta, og harvið nýðast at keypa vörur, ið hevur kostað nógvar sterlingspund og harvið nógvar føroyskar krónur. Og til heystar, tá ið vit skulu selja veiðina, kann pundið verða styrknað, t. v. s., vörðið so høgt menn, at tað orkar at keypa nóg meiri enn á vári. Okkara veiða kemur so at verða góldin við fáum pundum — og vit verða so úti fyri akkurát tí sama sum aftaná næstseinasta kríggj aftá færri krónur enn roknað við (færri pund — færri krónur, tá ið fastsett er, at 1 skal vera 22,40 kr., annaðhvørt tað annars er sterkt ella veikt).

Her av sæst, at valutasvingningar, tap og vinningur eru skiftandi ið hussu so ein festir kursina til eina ella aðra bestmála valuta, pund ella krónur, og at Th. Petersens tala um, at vit tryggja okkum ímóti "valuta-reiggi" við at knýta krónu okkara til pundið við eini óbrogtligari kurs 22,40, er í botn og grund ósann og óálitandi.

Tann einast tryggjan, eitt land kann hava ímóti at tapa uppá sína útlendsku valuta, silt útlendska tilgøðahavandi, er at gera, sum javnaðarmenn í Føroyum hava skotið uppá fyri langt síðani, og sum íslendingar seinni hava gjørt, tað er at umsetta silt tilgøðahavandi av fremmandari valuta í skip, maskinum, tilfari, virkum og skjøpi og landi.

Men tað feldu fólkaflokksmenn og sambandsmenn. Tí eigur eingin at gera hesum flokkum sína stemmu tann 6. november.

Th. Petersens stóra "bluff", at sterlingspundið skulu vera sjölv stjórnarskipanin. Hann fjarir hitt

stór "risikomomentid" við at eiga alt avlopið í fremmandari valuta.

Undarligt at sita og hoyra Th. Petersen, sum ein skuldi kunna kraft skil av, siga at ein fremmand valuta, sum sterlingspundið eru, skal vera sjálv stjórnarskipanin.

Ein má suffa við í vónloysi og spyrja: er tað tó einki mark fyri, hvat ein politiskur spælari kann loyva sær at bluffa fólk við.

Vit eiga í dag 70 milliónur — tær standa í bretskari valuta.

Set nú fyri, at Bretland av somu grundum, sum Frakland og Týskland gjördu, tað aftaná seinasta kríggj setir sitt pundsvirði niður í helvt! Tá vilja okkara 70 milliónur missa helvtina av síni keypkraft. T. v. s. kundu vit keypt 70 trolarar fyri millión fyri hvønn, verða vit aftaná pundsvirðisfallið einans at kunna keypa 35. Og fallið, minkanin, av keypkraftini kann verða stóri enn so, um illa skal vilja til. 70 milliónur, um tær hövdu verið knýttar til frankin aftaná næstseinasta kríggj, vildu minkað niður í eina keypkraft uppá 8 milliónur — 8 trolarar!

Hetta er bara ein vandin.

Men hvat siga tit so til tann vandan, sum liggur í tíðindunum frá Amerika, sum siga, at trestin fyri at læna Bretlandi 5000 milliónur £ er, at allir, ið eiga sterlingsstígðahavandi í Bretlandi, skulu niðurskriva tað við 40—50 %. Fyri okkum týðir tað eitt tap uppá 35 milliónur, um hetta "arangementid" kemur í lag.

Ein dýrur Thorstein !!!

FLAGGIÐ ENN EINAFERÐ ENN

Hin søguligi og órongiligi
sannleikin.

I.

Sum áður í hesum blaði uppaftur prentað úr löstingstíðindum, settu javnaðarmenn longu í 1931 fram fullfíggað lógaruppskot á tingi um at fáa tað føroyska flaggið góðkent við kongligari "resolusjón". Men vit fingi ikki fólkaflokksformannin við sínum monnum at styðja hetta uppskotið. Fellast kundi tað ikki, og tí kundi tað ikki koma til atkvøðugreiðshu. Fólkaflokksformaðurin og hansara menn vildu hava flaggmálið útsett til at róla við. Í 1930, 1931, 1932, 1933, 1934 og 1935 var flaggmálið á tingi uttan at fólkaflokksformaðurin ella nakar av hansara monnum gjördu nakað "positivt" við tað. Teir útsettu tað, og so doyði tað burtur.

II.

So kom kríggjð. Danmark varð tikið av Týskinum, og vit hersettir av Bretum.

Av tí, at fólkaflokkurin og hansara lið ikki hövdu viljað styðja uppskot okkara um at fáa føroyska flaggið lógliga góðkent uttan fyri sjómarkið, var hitt danska flaggið einasta lógliga flagg á føroyskum skipum.

Tá ið nu kríggsviðurskiftini gjördu, at Bretar ikki kundu skilja føroysk skip frá donskum, sum teir hövdu skyld til at nápa har, ið teir kundu fáa høvi til tess, var tað neyðugt, at tað beinanvegin varð skipað soleiðis flaggliga, at eingin